

Okulöncesi Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ile Sınav Kaygıları Arasındaki İlişki

Esra DERELİ, M.Bahaddin ACAT*

Okulöncesi Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ile Sınav Kaygıları Arasındaki İlişki

Özet

Bu araştırmada, okulöncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin kullandıkları karar stratejileri ve sınav kaygıları arasındaki ilişki ve karar stratejilerinin sınav kaygılarını yordama gücünü incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Okulöncesi Öğretmenliği Bölümüne devam eden 315 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri Karar Stratejileri Ölçeği (Kuzgun,1993) ve Sınav Tutumu Envanteri (Öner, 1990) ile toplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin karar stratejilerinin sınav kaygısı alt boyutları ve toplam sınav kaygısı puanlarını yordadığı bulunmuştur. Araştırmada öğrencilerin mantıklı karar stratejileri ile kuruntu sınav kaygısı ve sınav kaygısı toplam puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağımsız karar stratejileri ile kuruntu, duyusallık ve toplam sınav kaygısı puanları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kararsız karar stratejisi ile kuruntu, duyusallık ve sınav kaygısı toplam puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi Öğretmen Adayları, Sınav Kaygısı, Karar stratejileri, Öğretmen Eğitimi

The Relationships Between Decision Making Strategies and Test Anxiety of Pre-School Education Teacher Department Students

Abstract

This study examines the relationship between test anxiety and strategies of decision-making of students attending preschool education teacher department, and whether strategies of decision-making of students predicts test anxiety. The study group was composed by 315 students attending in Faculty of Education in Selçuk University. The data were collected using Test Anxiety Inventory (Öner, 1990), The Questionnaire of Decision Strategies (Kuzgun (1993). The study found that strategies of decision –making of the students significantly predicted sub-dimensions and total test anxiety of students. There was a negative relationship between strategy of reasonable decision- making and neurotic of test anxiety, total test anxiety. There was a negative relationships between strategy of independet decision-making and neurotic of test anxiety, affective of test axiety, total test anxiety. There was a pozitive relationships between strategy of indecisive decision making and neurotic of test anxiety, affective of test axiety, total test anxiety.

Key Words: Pre-School Teacher Candidates, Test Anxiety, Strategies of Decision-Making, Teacher Education

1. Giriş

Ülkemizdeki bilimsel, teknoloji, bilişimdeki değişim ve artışlar, eğitim imkanlarının ve nitelikli insan gücünün artması ile birlikte bireylerin meslek ve iş edinimlerinde başarıları gereken sınavlar da artmıştır. Günümüzde ilköğretimden itibaren sınavları başarmakla başlayan bu süreç, üniversite sınavını kazanmakla bitmemekte, mezun olunan alanda iş bulmak için sınavda başarılı olmaya

* Esra DERELİ, Yrd. Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ilköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı, derelie@ogu.edu.tr; M.Bahaddin ACAT, Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü, bacat@ogu.edu.tr

kadar uzanmaktadır. Bu süreçte kısa sürede yapılan sınavlara iyi hazırlanmanın yanı sıra sınavdaki kaygıyı yenmek de önem kazanmaktadır.

Sınav eğitimin kaçınılmaz bir parçası olsa da bu değerlendirme yöntemi bazen öğrenciler için bir dizi soruna neden olmaktadır (Totan ve Yavuz, 2009). Birçok birey gireceği sınavın değerlendirilmesiyle birlikte, kendi kişiliğinin ve öz varlığının da değerlendirildiğini düşünmektedir. Bu düşüncenin yarattığı kaygı sırasında bireyin beden kimyasında meydana gelen değişiklikler, öğrenmeyi olumsuz etkiler, akıl yürütme ve soyut düşünme yönündeki zihinsel faaliyetleri bozar. Bu durumda, yüksek sınav kaygısı bireyin başarısız olmasına neden olabilir (Baltaş ve Baltaş, 1993). Sınav kaygısı, sınav ya da herhangi bir değerlendirme sırasında öğrencinin yaşadığı hoşlanılmayan duygular ve heyecansal durumlardır (Zeidner, 2007). Öner (1990) sınav kaygısının içsel olumsuz değerlendirmeleri kapsayan kuruntu boyutu ve sınav esnasında bireyde ortaya çıkan fizyolojik belirtileri içeren duyusallık boyutundan oluştuğunu belirtmektedir. Sınav kaygısının kuruntu boyutunda bilişsel yön baskınken, duyusallık boyutunda fizyolojik yönü baskındır. Kuruntu boyutu, bireyin sınav esnasında performansı hakkında zihinsel ifadelerini kapsar ve genellikle düşünce veya iç konuşmaları içerir. Duyusallık belirtileri, bireyin hızlı kalp atışları, terleme, üşüme, kızarma, sararma, mide bulantıları, sinirlilik ve gerginlik gibi bedensel yaşantılarıdır (Öner, 1990). Genel olarak bireylerin sınav kaygısı yaşamalarının nedenleri, öğrenme ve çalışma becerilerinde yetersiz olma, kendileri hakkındaki olumsuz düşünceler, değerlendirilme korkusu ve özgüven tehdididir (Öner, 1990; Maviş ve Saygın, 2004; Duman, 2008). Bireylerin kullandıkları karar stratejileri de bireyin sınav kaygısı yaşamaya ya da yaşamamasına neden olan bireyin karar vermedeki yeterliliğine güvenmesi, kendileri hakkındaki düşünceleri ve özgüvenlerine bağlı olarak değişmektedir. Karar, bir amaca ulaşmak için var olan olanak ve koşullara göre çeşitli olası eylem biçimlerinden en uygun görüneni seçmektir (Tosun, 1992). Karar verme durumunda bireyler farklı stratejiler kullanmaktadırlar (Akıntuğ ve Birol, 2011). Karar verme stratejisi, bireyin karar vermesi gereken bir durumla karşılaştığında, nasıl davranacağını belirlemesi işlemine denir (Ersever, 1996). Karar verme stratejileri farklı kişilik özellikleriyle, farklı düzeyde ve türde kişilerarası yaşam problemleriyle ilgili olduğu bilinmektedir (Erözkan, 2011). Karar stratejileri bireyin olay ve durumlar karşısında gösterdiği tepkilerle ilgili önemli özelliktir. Kuzgun (1993) bireylerin karar verirken mantıklı, bağımsız, içtepisel ve kararsız olmak üzere dört farklı özellikte olan karar stratejilerini kullandıklarını belirtmiştir. Mantıklı karar stratejisini kullanan bireyler, seçenekleri dikkatle inceler ve her birinin olumlu-olumsuz yönlerini değerlendirirler. İçtepisel karar stratejisini kullanan bireyler karar verirken isteklerini ön planda tutarlar ve hoşlarına giden seçeneğe hemen yönelerek karar verirler. Kararsız karar stratejilerini kullanan bireylerse verdikleri karardan hoşnut olmazlar ve sık sık kararlarını değiştirmeye çalışırlar. Bağımsız karar stratejilerini kullanan bireyler ise, kendilerine güvenirlere ve kendi başına karar verebilirler (Kuzgun, 2005). Özellikle yaşamında mantıklı ve bağımsız karar stratejilerini yerinde, zamanında kullanabilme alışkanlığını edinmiş bireyler olumsuz iş ve yaşam koşulları ile daha kolay başa çıkabilmektedirler. Kararsız karar stratejisi bireyleri ikilemlere ve çatışmalara iten bir strateji olduğundan psikolojik sağlığı olumsuz etkileyen bir durumdur (Alver, 2003; Alver, Ada ve Çakıcı, 2006). Bireylerin karar vermelerini etkileyen bir takım faktörler vardır. Bireyin önünde birden fazla seçenek olduğunda ve çatışmalar yaşadıklarında karar verme stratejilerini kullanırlar. Bir kişinin karar vermesi gereken bir durumda karar verememesi, iki veya daha fazla gereksinimin, doyumun aynı anda sağlanamadığı

zamanda meydana gelen çatışma durumu, bireyin amaca yönelik davranışları önlemekte veya yavaşlatmakta yani bireyi amaca ulaşmasında engellemektedir (Eldeleklioğlu, 1996). Bireyin karar verememesi, çatışma durumuna çözüm bulamaması ve engellenme beklentisi kaygıya neden olmaktadır (Morgan, 1999). Bireylerin yaşamdaki kararlarında kararsız kalmaları kadar aceleci yani içtepisel olarak karar vermeleri de yanlış seçimler yapmalarına neden olabilmektedir. Kararsız bireyler karşılaştıkları durumla ilgi zamanında karar veremedikleri için ellerindeki fırsatı kaçıran; aceleci, düşünmeden yani içtepisel olarak verilen kararlar da pişmanlık duyulabilecek kararlar olabilir (Robbins, 1989; Çoban ve Hamamcı, 2006).

Bütün bireyler için karar verme önemli bir süreçtir. Bu sürecin sağlıklı işlemesi bireylerin kendilerini daha güvende hissetmelerine, sağlıklı ilişkiler geliştirmelerine, sorumlulukları paylaşmalarına, gelecek planlamalarına, dolayısıyla da verimli ve başarılı olmalarına yardımcı olacaktır (Kuzgun, 2000). Belli bir problemin çözümüne yönelik gerçekçi bir karar, bireyin kendi içinde yaşadığı endişeyi ve karmaşayı azaltmakta, bunun sonucu olarak da iyi oluş düzeyinin yükselmesine yol açmaktadır. Karar öncesi ve sonrasında yaşanan duygular her zaman olumlu olmamaktadır. Karar verme durumu, bir problemin ortadan kaldırılmasını sağlarken, başka problemlerin ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir (Byrness ve McClenny, 1994; Byrness, 1998) Olumlu karar stratejilerini kullanarak başarılı karar veren bireyler tüm bilgileri ve gerçekleri toplamaktadırlar, olumsuz karar stratejilerini kullanarak karar verme güçlüğü çeken bireyler ise karar verme anında sürekli bir problemden diğerine geçmektedirler (Erözkan, 2011). Bireylerin kararlarını verirken kullandıkları karar stratejilerinin kendilerine olan güvenlerini, var olan performanslarını algılamalarını, geleceklerini planlamalarını ve sınava hazırlanırken nereden başlayacaklarını ve nasıl çalışacaklarını etkilediği ve meslek seçimlerindeki kararın başarı düzeylerini etkilediği düşünüldüğünden, bu çalışmada okulöncesi öğretmen adaylarının karar stratejileri ile sınav kaygıları arasındaki ilişki ve karar stratejilerinin sınav kaygılarını yordama gücü incelenmiştir.

2. Yöntem

2.1. Amaç

Bu araştırmanın amacı okulöncesi öğretmen adaylarının karar verme stratejileri alt boyutları ile sınav kaygısı alt boyutları ve sınav kaygısı toplam puanları arasındaki ilişkiyi incelemek; karar verme stratejileri alt boyutlarının sınav kaygısı alt boyut ve toplam puanlarını yordama gücünü incelemektir.

2.2. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir çalışmadır. Okulöncesi öğretmenliği bölümünde farklı sınıf düzeyine devam eden öğrencilerin karar stratejileri ve sınav kaygısını incelemek için ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Bu modelde birden fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemek amaçlanmaktadır. Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2005; Karasar, 2010).

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Okulöncesi Öğretmenliği bölümünde öğrenimine devam eden toplam 315 öğrenci oluşturmaktadır. Yaşları 18-26 arasında değişen öğrencilerin yaş ortalaması 20.70'dir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin 255'i (%80.95) kız ve 60'ı (%19.05) erkektir. Öğrencilerin %23.8'i 1.sınıfa, %25.4'ü 2. sınıfa, %25.4'si 3. sınıfa ve %23.4'si 4. sınıfa devam etmektedir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada öğrencilerin karar stratejilerini belirlemek için Kuzgun (1993) tarafından geliştirilen Karar Stratejileri Ölçeği ve sınav kaygılarını belirlemek için Schwarzer, Van Der Ploeg ve Spielberger (1987) tarafından geliştirilen, Öner (1990) tarafından Türkiye'ye uyarlanan Sınav Tutumu Envanteri kullanılmıştır.

2.5. Sınav Kaygısı Envanteri

Çalışmada, Schwarzer, Van Der Ploeg ve Spielberger (1987) tarafından geliştirilen Öner (1990) tarafından Türkiye'ye uyarlanan envanter kullanılmıştır. Sınav Kaygısı Envanteri 20 maddeden oluşan dörtlü likert tipi bir ölçektir. Ölçek kuruntu ve duyusallık olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması Kuder –Richardson 20 formülü ile analiz edilmiş alfa değerlerinin 0,89 ile 0,73 arasında olduğu bulunmuştur. Madde toplam korelasyonlarının tüm test için 0,46'dan, alttestler için 0,43'ün altına düşmediği saptanmıştır. Test-tekrar test korelasyon katsayıları 0,90 ile 0,70 arasında bulunmuştur. Sınav kaygısı envanteri ile süreli kaygı ve sınav koşulundaki durumluluk kaygı puanları arasındaki korelasyon katsayısı 0,39 ile 0,70 arasında değişmektedir. Envanterin Kuruntu-Duyusallık alttestleri ile sürekli kaygı puanları arasındaki korelasyonlar 0,45 ile 0,60 düzeylerinde değişmektedir (Öner, 1990).

2.6. Karar Stratejileri Ölçeği

Araştırmada Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen "Karar Stratejileri Ölçeği" kullanılmıştır. Karar Stratejileri Ölçeği 4 alt boyuttan (mantıklı karar stratejisi, içtepisel karar stratejisi, bağımsız karar stratejisi, kararsız karar stratejisi) ve 40 madden oluşan beşli likert tipi ölçektir. Karar Stratejileri Ölçeği'nin iç tutarlılığı Cronbach Alpha formülü ile hesaplanmıştır. Bulunan Cronbach Alpha katsayıları içtepisel karar stratejisi için 0,74; mantıklı karar stratejisi için 0,72; bağımsız karar stratejisi için 0,55; kararsız karar stratejisi için 0,70'dir. Ölçeğin güvenilirlik analizi test- tekrar test yöntemi sınanmış korelasyon katsayıları içtepisel karar stratejisi için 0,81, mantıklı karar stratejisi için 0,80, bağımsız karar stratejisi için 0,52 ve kararsız karar stratejisi için 0,82 bulunmuştur.

Karar Stratejileri Ölçeği'nin geçerliğini sınamak için, karar stratejileri bakımından aralarında fark olduğu ön görülen gruplara uygulanmış ve bu ölçeğin gruplar arasındaki ayırt ediciliğine bakılmıştır. Bu amaçla, ölçek, lise öğrencilerine uygulanarak karar stratejileri yönünden cinsiyetler arasındaki farka, yetişkinlere uygulanarak gençlerle aralarındaki farka ve sık sık karar verme durumlarıyla karşılaşan doktora, hukukçulara, subaylara ve tiyatro sanatçılarına uygulanarak bu gruplar arasındaki farklara bakılmış ve ölçeğin bu grupları beklenen yönde ayırt ettiği görülmüştür. Karar

Stratejileri Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları sonucunda, ölçeğin, rehberlik alanında kullanılabilir niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Ölçek, ülkemizde, bireylerin karar verme stratejilerini belirlemek amacıyla geliştirilen ilk ve tek ölçek olma özelliğini de taşımaktadır (Kuzgun, 1992).

2.7. Verilerin Analizi

Okulöncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin karar stratejileri ile sınav kaygısı alt boyutları ve toplam puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyon Katsayısı tekniği uygulanmıştır. Ayrıca, öğrencilerinin karar stratejilerinin sınav kaygısı alt boyutları ve toplam sınav kaygısı puanlarını açıklayıp açıklamadığı Çoklu Regresyon Analizi ile değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Öğrencilerin sınav kaygısı alt boyutları ve sınav kaygısı toplam puanları ile karar stratejileri alt boyutları arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı tekniği ile incelenmiş ve sonuçları tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Karar Stratejileri Alt Boyutları İle Sınav Kaygısı Toplam ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

	<i>Duyuşsal Sınav Kaygısı</i>	<i>Kuruntu Sınav Kaygısı</i>	<i>Sınav Kaygısı Toplam</i>
Mantıklı Karar Stratejisi	-.117	-.175**	-.177**
İçtepesel Karar Stratejisi	.053	.117	.100
Bağımsız Karar Stratejisi	-.215**	-.201**	-.223**
Kararsız Karar Stratejisi	.385**	.466**	.499**

** p<.01, * p<.05

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin duyuşsal sınav kaygısı puanları ile bağımsız karar stratejisi puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = -.215$; $p < .01$). Öğrencilerin duyuşsal sınav kaygısı puanları ile kararsız karar stratejisi puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = .385$; $p < .01$). Öğrencilerin kuruntu sınav kaygısı puanları ile mantıklı karar stratejisi puanları arasında ($r = -.175$; $p < .01$) ve bağımsız karar stratejisi puanları arasında ($r = -.201$; $p < .01$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki; kararsız karar stratejisi puanları arasında ($r = .466$; $p < .01$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin sınav kaygısı toplam puanları ile mantıklı karar stratejisi puanları arasında ($r = -.177$; $p < .01$), bağımsız karar stratejileri arasında ($r = -.223$; $p < .01$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki; kararsız karar stratejisi puanları ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = .499$; $p < .01$).

Öğrencilerin karar stratejileri alt boyutlarının sınav kaygısını açıklama düzeyi çoklu regresyon analizi incelenmiş ve sonuçları tablo 2, tablo 3 ve tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 2. Karar Stratejilerinin Duyuşsal Sınav Kaygısını Açıklama Düzeyi

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>Karar Stratejileri</i>	<i>β</i>	<i>t</i>
Duyuşsal Sınav Kaygısı	.415	.172	14.366**	4	Mantıklı Karar Stratejisi	-.096	-1.692
					İçtepesel Karar Stratejisi	.017	.288
					Bağımsız Karar Stratejisi	-.141	2.399*
					Kararsız Karar Stratejisi	.341	5.628**

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 2 incelendiğinde, çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, karar stratejilerinin duyuşsal sınav kaygısını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .172$, $F = 14.366$ $p < .01$). Regresyon eşitliği bağımsız karar stratejisinin ($\beta = -.141$ $p < .05$) duyuşsal sınav kaygısını negatif yönde anlamlı düzeyde, kararsız karar stratejisinin ($\beta = .341$ $p < .01$) duyuşsal sınav kaygısını pozitif yönde anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir. Karar stratejileri duyuşsal sınav kaygısının % 17.2’sini açıklamaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde, çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, karar stratejilerinin kuruntu sınav kaygısını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .244$, $F = 22.353$ $p < .01$). Regresyon eşitliği mantıklı karar stratejisinin ($\beta = -.147$ $p < .01$) ve bağımsız karar stratejisinin ($\beta = -.121$ $p < .05$) kuruntu sınav kaygısını negatif yönde anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir. Ayrıca, regresyon eşitliği kararsız karar stratejisinin ($\beta = .408$ $p < .01$) kuruntu sınav kaygısını pozitif yönde anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir. Karar stratejileri kuruntu sınav kaygısının % 24.4’ünü açıklamaktadır.

Tablo 3. Karar Stratejilerinin Kuruntu Sınav Kaygısını Açıklama Düzeyi

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>Karar Stratejileri</i>	<i>β</i>	<i>t</i>
Kuruntu Sınav Kaygısını	.494	.244	22.353**	4	Mantıklı Karar Stratejisi	-.147	-2.706**
					İçtepesel Karar Stratejisi	.032	.580
					Bağımsız Karar Stratejisi	-.121	-2.161*
					Kararsız Karar Stratejisi	.408	7.055**

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 4. Karar Stratejilerinin Sınav Kaygısı Toplam Puanlarını Açıklama Düzeyi

	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>Karar Stratejileri</i>	<i>β</i>	<i>t</i>
Sınav Kaygısı	.527	.278	26.629**	4	Mantıklı Karar Stratejisi	-.145	2.720**
Toplam					İçtepesel Karar Stratejisi	.006	.113
					Bağımsız Karar Stratejisi	-.131	-2.380*
					Kararsız Karar Stratejisi	.446	7.884**

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde, çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, karar stratejilerinin sınav kaygısı toplam puanlarını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .278$, $F = 26.629$ $p < .01$). Regresyon eşitliği mantıklı karar stratejisinin ($\beta = -.145$ $p < .01$) ve bağımsız karar stratejisinin ($\beta = -.131$ $p < .05$) sınav kaygısı toplam puanlarını negatif yönde anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir. Kararsız karar stratejisi ($\beta = .446$ $p < .01$) sınav kaygısı toplam puanlarını pozitif yönde anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Karar stratejileri sınav kaygısı toplam puanlarının % 27.8'ini açıklamaktadır.

4. Tartışma ve Yorum

Araştırmanın sonucunda öğrencilerin duyuşsal sınav kaygısı puanları ile bağımsız karar stratejisi puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki, kararsız karar stratejisi ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin kuruntu sınav kaygısı puanları ile mantıklı karar stratejisi ve bağımsız karar stratejisi arasında negatif yönlü bir ilişki, kararsız karar stratejisi puanları ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın sonucunda okulöncesi öğretmen adaylarının karar stratejilerinin sınav kaygılarını açıkladığı bulunmuştur. Mantıklı karar stratejisi kuruntu sınav kaygısı ve toplam sınav kaygısını negatif yönde açıklamaktadır. Bağımsız karar stratejisi duyuşsal sınav kaygısı, kuruntu sınav kaygısı ve toplam sınav kaygısını negatif yönde yordamaktadır. Kararsız karar stratejisi ise duyuşsal sınav kaygısı, kuruntu sınav kaygısı ve toplam sınav kaygısını pozitif yönde yordamaktadır.

Sınav kaygısının iki boyutu bulunmaktadır. Sınav kaygısının kuruntu boyutu, bireyin sınav esnasında performansı hakkında zihinsel ifadelerini kapsar ve genellikle düşünce veya iç konuşmaları içerir (Öner, 1990). Bu boyutta bireyin gireceği sınavlarda kaygı yaşamasının nedeni sınavdaki performansına güvenmemesi, düşünce boyutunda başarısız olacağına ilişkin önyargıları, ne kadar çalışırsa çalışsın sınavda çalıştıklarının aklına gelmeyeceği ve ketleneceği korkusudur (Maviş ve Saygın, 2004; Duman,2008). Mantıklı karar stratejisini kullanan bireyler, karar verirken seçenekler hakkında bilgi toplayan, seçenekleri dikkatli inceleyen ve her bir kararın olumlu ve olumsuz yanlarını değerlendirerek karar alan bireylerdir (Kuzgun, 2005; Ersever,1996). Bireylerin mantıklı karar stratejilerini geliştirmemiş olmaları sınavda başarılı olabileceklerini bilmemelerine, sınavda hazırlanırken konuların benzer ve farklılıklarına dikkat etmemelerine, yeteri kadar bilgi toplamalarına ve değerlendirme yapmamalarına neden olabilmektedir. Bu durum da mantıklı karar stratejisini kullanan bireylerin sınav kaygısının kuruntu boyutunu negatif yönde yordamasına neden olmuş olabilir. Araştırmada öğrencilerin bağımsız karar stratejisinin kuruntu sınav kaygısını, duyuşsal sınav kaygısını ve toplam sınav kaygısını negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Bağımsız karar stratejisine sahip bireylerin en önemli özelliği başkalarının yönlendirmesine ihtiyaç duymadan kararlarını kendi alma becerisini geliştirmiş olmalarıdır (Akıntuğ ve Birol, 2011). Kararlarını alırken bağımsız karar stratejini kullanmak bireyin kendi kararlarına, duygularına, düşüncelerine, tutumlarına ve davranışlarına güvendiğinin bir göstergesidir (Bynerness, 1998; Çoban ve Hamamcı, 2006). Bağımsız karar stratejisine sahip bireylerin özgüvenleri de yüksektir. Bağımsız karar stratejisini kullanan bireylerin sahip olduğu güven duyguları bireylerin kendi performansına güvenmelerine, yeteri kadar çalışınca başarılı olacaklarına inanmalarına neden olabilir. Bu durum bağımsız karar stratejisinin kuruntu sınav kaygısını negatif yönde yordamasını açıklayabilir.

Ayrıca araştırmada, öğrencilerin bağımsız karar stratejilerinin sınav kaygısının duyuşsallık boyutunu negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Duyuşsallık, otonom sinir sisteminin uyarılmasıdır ve sınav kaygısının duyuşsal fizyolojik yönünü oluşturur. Duyuşsallık belirtileri, bireyin hızlı kalp atışları, terleme, üşüme, kızarma, sararma, mide bulantıları, sinirlilik ve gerginlik gibi bedensel yaşantılardır (Öner, 1990). Bireyin sınav kaygısı yaşamasının nedenlerinden biri de daha önce bireyin sınavla ilgili yaşadığı olumsuz deneyimlerin yeniden yaşacağı ile ilgili genelleme yaparak kendileri hakkında olumsuz düşünce ve başarısız olacağı yönündeki endişeye kapılmalarıdır. Bu yaşanan olumsuz deneyimler, düşünceler ve endişeler artarak somatik hale gelebilmektedir. Kararlarında genellikle bağımsız karar stratejisini kullanan bireyler kendi performanslarına güvendikleri ve özgüvene sahip oldukları için sınav kaygısının duyuşsallık belirtilerini oluşturmamış olabilir. Bu neden bağımsız karar stratejisinin sınav kaygısının duyuşsallık belirtilerini negatif yönde yordamasını açıklayabilmektedir.

Araştırmada öğrencilerin kararsız karar stratejilerinin sınav kaygısının kuruntu ve duyuşsallık boyutlarını ve toplam sınav kaygısını pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Kararsız karar stratejisini

kullanan bireyler, verdiği kararları sık sık değiştirme isteği duymakta ve aldıkları hiçbir karardan hoşnut olmamaktadır. Bu stratejiyi kullanan bireyler karar alırken başkalarının yönlendirmelerine ihtiyaç duyarlar ve kendi kararlarına güvenmezler (Erözkan, 2011; Byrness ve McClenny, 1994). Birçok öğrenci sınavın değerlendirilmesi ile birlikte, kendi kişiliğinin ve öz varlığının da değerlendirileceğini düşünür. Kararsız karar stratejisini kullanan bireyler çevredeki bireylerin kendileri hakkındaki düşüncelerine önem verdikleri için sınavda başarısız olduklarında çevredeki bireylerin kişiliğine ve öz varlığına karşı olumsuz tutuma sahip olma endişesi yaşamalarına neden olabilir (Baltaş ve Baltaş, 1990; Maviş ve Saygın, 2004; Duman, 2008). Bu durum bireyin sınava odaklanmasından daha çok başarılı olup olmamaya odaklanmalarını sağlayabilir. Bireyin kendisi hakkında yaşadığı bu olumsuz duygu ve düşünceler kişinin kendisinden şüphelenmesine, güvensizlik ve endişe duymasına neden olur (Baltaş ve Baltaş, 1990). Kararlarını verirken genellikle kararsız karar stratejisini kullanan bireylerin başarısız olduklarında çevredeki bireylerin kendi hakkında ki düşüncelerine odaklanmış olmaları sınavda başarılı olup olmama endişelerini artırmış olabilir. Bu durum kararsız karar stratejilerinin kuruntu sınav kaygısını pozitif yönde yordamasını açıklayabilir. Kararsız karar stratejilerini kullanan bireylerin her başarısız geçen sınavda kendi kişilik ve öz varlığından şüphelenmesini artırarak sınav kaygısının duyusallık boyutunu yaşamalarına neden olabilir. Bu durum genellikle kararsız karar stratejilerini kullanan öğrencilerin sınav kaygısının duyusallık boyutunu açıklamasına neden olabilir.

Karar stratejileri bireyin karşılaştıkları durumlarda tercih yaparken nasıl bir yöntem uyguladıkları ya da nasıl bir yol izledikleridir (Tosun, 1992). Karar stratejilerinde iki olumlu (mantıklı ve bağımsız), iki olumsuz (içtepisel ve kararsız) yöntem vardır (Kuzgun, 2000). Bireyin kendi performansını değerlendirebilmesi, sınava nasıl hazırlanması gerektiğini bilmesi, kendine güvenmesi, olayları süzgeçten geçirmesi, kendi fikirlerine güvenmesi olumlu karar stratejilerini kullanan bireylerin özellikleridir. Bireyin sürekli karar değiştirmesi, aldıkları karardan memnun olmaması, karar alırken sürekli başkalarına sorması, kendi kararlarına güvenmemesi, karar alırken yönlendirilmek istemesi, kararları akıl süzgecinden geçirmeden alması ise olumsuz karar stratejilerini kullanan bireylerin özellikleridir (Kuzgun, 2005; Kuzgun, 1993 ; Eldeliklioğlu, 1996). Sınav kaygısı ise genellikle bireyin kendi performansına güvenmemesinden, sınavların kendi kişiliğini değerlendirme aracı olarak görmesinden, yeteneklerinden şüphe duymasından, başarısız olacağına ilişkin ön yargılarından ve eleştirilme endişesinden kaynaklanmaktadır. Sınav kaygısı, olumsuz düşünceler ve duygular öğrencinin konuya odaklaşmasını engeller, öğrencilerin zihinleri stres anında etki altındadır. Olumsuz duygular kişinin kendisinden şüphelenmesine, güvensizlik ve endişe duymasına neden olurken aynı zamanda onun sınav anında sınavla ilgilenmesini de engeller, onu iş yapamaz hale getirir ve bu durum somatik rahatsızlıkların oluşmasına neden olur (Öner, 1990; Byrness, 1998; Baltaş ve Baltaş, 1990; Maviş ve Saygın, 2004; Duman, 2008). Sınav kaygısının nedenleri ile olumsuz karar stratejilerini kullanan bireylerin özellikleri örtüşmekte, olumlu karar stratejilerini kullanan bireylerin özellikleri ise çelişmektedir. Bu nedenle araştırmada olumlu karar stratejileri (mantıklı ve bağımsız) puanları ile sınav kaygısının kuruntu ve duyusallık, sınav kaygı toplam puanları arasında negatif yönde, olumsuz karar stratejisi (kararsız) puanları ile sınav kaygısının kuruntu ve duyusallık, sınav kaygı toplam puanları arasında pozitif yönde bir ilişki ve yordama bulunmuş olabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonucunda, okulöncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin duyuşsal sınav kaygısı puanları ile bağımsız karar stratejisi puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki, kararsız karar stratejisi ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin kuruntu sınav kaygısı puanları ile mantıklı karar stratejisi ve bağımsız karar stratejisi arasında negatif yönlü bir ilişki, kararsız karar stratejisi puanları ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Okulöncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin bağımsız karar stratejisinin duyuşsal sınav kaygısını negatif yönde, kararsız karar stratejisinin ise duyuşsal sınav kaygısını pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Okulöncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin mantıklı karar stratejileri ve bağımsız karar stratejilerinin kuruntu sınav kaygısını negatif yönde, kararsız karar stratejisinin kuruntu sınav kaygısını ise pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir. Ayrıca, mantıklı karar stratejisi ve bağımsız karar stratejisi sınav kaygısı toplam puanlarını negatif yönde, kararsız karar stratejisi ise sınav kaygısı toplam puanlarını pozitif yönde yordamaktadır.

Bu sonuca göre şu öneriler getirilebilir:

Araştırmada olumsuz karar stratejilerinin sınav kaygısı üzerinde oldukça etkili olduğu bulunmuştur. Bir başka deyişle olumsuz karar stratejilerine sahip bireyler daha çok sınav kaygısı yaşamaktadırlar. Bu nedenle bireylerin olumsuz karar stratejilerinden uzaklaşmalarına, olumlu karar stratejilerini artırmaya yönelik eğitim programları uygulanabilir ve sonuçları değerlendirilebilir.

Farklı örneklem grubunda aynı çalışma yapılarak sonuçları karşılaştırılabilir.

Karar stratejisi ve sınav kaygısını etkileyen faktörleri incelemeye yönelik araştırma yapılabilir.

Kaynakça

Akıntuğ, Y. ve Birol, C. (2011). Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Ve Karar Verme Stratejilerine Yönelik Karşılaştırmalı Analiz, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 41, 1-12.

Alver, B. (2003). Çeşitli Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışanların Empatik Becerileri, Karar Stratejileri ve Psikolojik Belirtileri Arasındaki İlişkiler, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, Türkiye.

Alver, B., Ada, Ş., ve Çakıcı, D. (2006). Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13, 55-70.

Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (1990). Stres ve Başa Çıkma Yolları. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları ve Yorum. Ankara: Pegem A Yayıncılık,

Byrness, J.P. (1998). The nature and Development of Decision-Making. A Self Regulation Model. USA: Earlbaum Manway NJ.

Byrness, J.P. ve McClenny, B. (1994). Decision Making in Young Adolescents, *Journal of Experimental Child Psychology* 58, 359-388.

Çoban, A.E. ve Hamamcı, Z. (2006). Kontrol Odakları Farklı Ergenlerin Karar Stratejileri Açısından İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi* 14, 393-402.

Duman, G.K. (2008). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Durumluluk Sürekli Kaygı Düzeyleri ile Sınav Kaygısı Düzeyleri ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İzmir, Türkiye.

Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar Stratejileri ile Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Türkiye.

Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* 2 (3), 60-74.

Ersever, H.Ö. (1996). Karar Verme Becerileri Kazandırma Programının ve Etkileşim Grubu Deneyiminin Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Etkileri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Türkiye.

Karasar, N. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (1993). Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu. VII. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği, 161-170.

Kuzgun, Y. (2005). Karar Stratejileri Ölçeği. Kuzgun Y. ve Bacanlı, F. (edt). PDR'de Kullanılan Ölçekler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı. Ankara: Nobel Yayınları.

Maviş, A. ve Saygın, O. (2004). Başarı Rehberi. İstanbul: Hayat Yayınları

Morgan, C. (1999) Psikolojiye Giriş. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bilimi Yayınları.

Öner, N. (1990). Sınav Kaygısı Envanteri El Kitabı. İstanbul: Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı

Robbins, S.P. (1989). Organizational Behavior : Concepts, Controversies and Application. Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall, 81-115.

Shwartz, R., Van Der Ploeg, H.M. ve Spielberger, C.D. (1987). Test Anxiety : An overview of theory and research . In Spielberger, C.D(Eds). Advances in Test Anxiety Research. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates Inc.

Tosun, K. (1992). İşletme Yönetimi: Genel Esaslar. Ankara: Savaş Yayınları.

Totan, T. ve Yavuz, Y. (2009). Westside Sınav Kaygısı Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 17, 95-109.

Zeidner, M. (2007). Test Anxiety in Educational Contexts: Concepts, Findings, and Future Directions. Emotion in Education, Burlington: Elsevier.